

թեանց տարրական հիւլէներուն կազմու-
թեան:

Իր գործունէութիւնը յետոյ անընդհատ
աւելցաւ բնալուծութեան բազմօրինակ
շրջանին մէջ: Այսպէս ինքը գտաւ գոր-
ծարանաւոր բազմամասն գոյացութիւննե-
րուն կազմակերպութիւնը, և բնալուծու-
թեան մէջ հնարեց այն պզտիկ բաղա-
դրութիւնը, որուն կենսաբանական մեծ
կարևորութիւնը օր ըստ օրէ աւելի կը փայլի:

Երկայն ատեն իր հաւատարիմ գործակ-
ցին Պօղոս Սիլպէրի հետ, որ գրեթէ 30
տարի հետը աշխատակից եղաւ, ուշադրու-
թեամբ քննեց լուսոյ քիմիական վործերը
գործարանաւոր մարմիններուն վրայ, և
այս նիւթիս վրայ ընտիր խուզարկութիւն-
ներ ըրաւ: Իր վերջին տարիները մեծ
խնամով աշխատեցաւ գործարանաւոր գո-
յացութիւններուն բուսոց վրայ կատարած
բազմամասն խնդրոյն վրայ: Այսպէս լու-
սաբանեց այնպիսի ամենակարևոր եղելու-
թիւններ՝ որ այն յօրինուածութեանց նկատ-
մամբ գիտութեան նոր զուլիս մը պիտի
հրատարակուի համագոր ղեղաբանութեան:

Այս նիւթերուն վրայ խօսելով, ինքը
խուզարկեց ընդհանուր տարրագիտութեան
բազմատեսակ նիւթերը և միշտ իր խու-
զարկութեանց վրայ դրոշմեց հաճելի բնա-
դրոյն:

Իր սքանչելի գործունէութիւնը՝ իրեն
գրաւեց իտալիոյ և օտար գիտնական աշ-
խարհին ամենամեծ ցոյցերը, այնպէս որ
ամէն աշխարհի ակադեմիաները և գիտնա-
կան հաստատութիւնները իրեն տուին ամե-
նէն մեծ և հազուադէպ պատուանշանները:

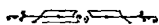
Երկաթեայ կամրով յաղթեց տկար ա-
ռողջութեան արգելքներուն, միշտ անխնայ
աշխատեցաւ, և այսպէս լուսաւոր օրինակ
մը եղաւ, աշխատելով մինչև իր կենաց
վերջը՝ արիասիրտ գործունէութեամբ:

Ինքը ոչ միայն իրեն հանգիստ չտուաւ,
այլ և գիտցաւ փայլեցնել իր աշակերտաց
ընտիր կարողութիւնները, դրոշեց զանոնք
և քաջակերեց գիտնական արտաքին ար-
տադրութիւններ ձեռք բերելու համար:
Չանոնք խստութեամբ կը քննէր, և այդ-

պէս տեսաւ իր աշակերտներէն տասներ-
կուրը որ բարձրացան համալսարանական
և առաջնակարգ հաստատութեանց մէջ դա-
սախօսելու աստիճանին:

Պէտք չէ նոյնպէս մոռնալ իր ուսուցչա-
կան ամենամեծ արժէքը, որով յաջողեցաւ
իր առաջնորդութեամբ բազմաթիւ աշա-
կերտներ ունենալ, որոնք յաճախելով իրենց
ուսուցչին քով՝ յայտնի կը ցուցնէին անոր
արժէքը: Շատ քիչ անգամ քաջ վարժա-
պետ մը յաջողեցաւ անոր նման մտքերու
մէջ գիտութեան և դպրոցի կնիքը տպաւորել:
Անոնք որ կու լան անոր կորուստին
վրայ և՛ կը սարսիմ տեսնել թողած ան-
գարման դատարկութիւնը, անոնց պիտի
մնայ անոր կեանքը յաւերժ իբրև մեծմայն
յիշատակ մը պարտուց գործադրութեան
մէջ՝ իբրև Քաղաքացի, իբրև գիտուն և
իբրև Դաստիարակ՝:

Թարգմ. Հ. Ծ. ՍՐԻՐԵՆՅԱՆ

Մ- Ռ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱՆԱԽԱՐՑՆԵՐԸ

Եթէ մեր վերջին աղետալի շրջանին
մէջ մեծ զոհեր ունեցաւ Հայ մտաւորա-
կանութիւնը, Հայ գեղարուեստը և ամէն
մասնագիտական ճիւղեր, ի փաստ մեր ազ-
գային զարգացման, հայրենիքի բարեզար-
դութեան, չընենք նաև ի փաստ և յամօթ
մարդկային ազգի, և արիւնոտեցան հայ
սրտեր, ո՞րքան ափօփիչ և ուրախալի պի-
տի հնչուին այն աւետիաները՝ թէ նորեր
կը ծլին, յաջորդեն կ'ելլեն: Անոնք որ-
մադիր են ազգասիրական եռանդով՝ միան-
գամայն իրենց նախորդաց դերը շարու-
նակել, մեղմելու համար ըստ կարելւոյն
այն ահաւոր վիշտը՝ զոր ունեցաւ նա հա-
տակ Հայութիւնը:

Կործանուած շէնք մը իր առջի վիճակին
դարձնելու համար անշուշտ կը կարօտի
անհրաժեշտ միջոցներու, անխոնջ կամքի

1. Տես նաև կենսագրութիւնը Բագմ. 1909 թ. 12 էջ՝ 568:

և հուժկու բազուկներու, Հակոբակ դա-
րաւոր չարչարանքներու և ընկճումի դժու-
խային կերպերուն՝ գոնէ կրնանք ըսել, որ
հայկական կամքը չի կրնար կրօնցնել իր
ուժը. և ներկայիս ալ ան իր բարձրութեան
վրայ է. պիտի չմիագնին բնաւ հայ
ձիւղները: Անոնք չեն մեռնիր կրակով կամ
սրով՝ ցորցան կայ և կ'ապրի մեր ազգը,
որ զիտէ ըստ ժամանակին հանճարներ ալ
ծնանիլ, Եւ միթէ Հայուն վիճակուած
դժնդակ հարուածներու զիւաւոր շարժա-
ոճիքներէն մին չէր այդ...

Խրոխտանք մը կը զգանք ամէն անգամ
որ հայ թերթ մը կ'աւետէ այս ու այն
համալսարանի հայ շրջանաւարտին փայ-
լուն վերջակէտը. գիտութեան կամ ա-
րուեստի մը մէջ խլած պսակը: Կը հըր-
ճուինք, որովհետեւ այլևս զայն կը նկա-
տենք նոր զարդ մը Հայաստանի, փառք
մը մեր հայրենիքին՝ որ թխակերպ ամ-
պերու տակէն իսկ կը նշողէ իր պերճա-
գեղ լոյսը:

Ո՛վ կրնայ զայս մերժել. չէ՞ որ թշնա-
մին իսկ այս մասին մէջ պարտուած կը
զգայ ինքզինք:

Թխատեսիլ երկնքին ներքեւ հայ միտքը՝
ուր որ միջոց գտած է՝ փայլեցուցած է
իր գեղեցիկ բարեմասնութիւնները. անիկայ
գիտութեան կեդրոններու և միջավայրերու
մէջ առաջ բերաւ իր հզօր կամքին ու
ջանքին արդիւնքները:

Հոս, զոր օրինակ, պիտի ներկայացնենք
մենք Մ—Ռ. Վարժարանի վերջին տարի-
ներու տուած համալսարանական ուսա-
նողները, որոնք ոգի ի բոխ և ապագայի
վսեմ զաղափարով՝ սոսկուն եռանդ մը
ցոյց տուին ազգային այս դառնաղէտ շրջա-
նիս մէջ իսկ: Մինչ մէկ կողմանէ հեռաւոր
տառապանքի արձագանգները կարեւրէր կը
խոցէին անոնց սրտերը՝ միւս կողմանէ
անոնք իբրեւ ուխտաւորներ կը զիմաղդէին
արգելքներու, յառաջելով սեպ ժայռերէն
ալ վեր՝ կամքի յաղթանակը ձեռք ձգե-
լու:

Արդ, ի գոհացում փափագողաց, հա-
ճողով է որ կ'արձանագրենք, զոր օրի-

նակ, վերջին երեք տարիներու Մ—Ռ.
վարժարանի արդեամբք պսակաւորեալ Ռ-
սանդղներու մէջ շարքը՝ ի պատիւ իրենց
և ի զգրու յաջորդներուն:

Պ. ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՌՈՍԵԱՆ. ԵՆ. ի Տրա-
պիզոն. Վկայեալ 1919ին Բատուայի Հա-
մալսարանին մէջ.— Դիպագործ. կը գտնուի
Բատուայի շրջանին մէջ:

Պ. ՄԻՆԱՍ ԶԻՐԻԲԵԱՆ. Տրապիզոնցի.
Վկ. 1920ին Բատուայի Համալսարանէն.—
Դիպագործ. կը գտնուի ի Բատուա:

Պ. ՄԻՆԱՍ ԵՆԻԿԵԱՆ. Մշեցի. Վկ.
1920ին Վենետիկի Վաճառականական
Դպրոցէն. կը գտնուի ի Միլան:

Պ. ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՆՊԵԿԵԱՆ. Տրապիզոնցի.
Վկ. 1921ին Բատուայի Համալսարանէն.—
մասնագէտ Բժիշկ քթի և կոկորդի. առ
այժմ Մոնֆուտոյի շրջանին Թաղապե-
տական բժիշկն է:

Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԱՅԻԿԵԱՆ. Բրզնիկցի. Վկ.
1921ին Հոովմի Համալսարանէն.— Ճար-
տարագէտ—Երկրաչափ:

Պ. ԱՐՄԱՆ ՍԱՐԵԱՆ. Պոլսեցի. Վկ.
1921ին Հոովմայ Համալսարանէն.— Ճար-
տարագէտ—Երկրաչափ:

Պ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ. Երզնկա-
ցի. Վկ. 1921ին Հոովմայ Համալսարա-
նէն.— Բժիշկ:

Պ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԻՆԱՍԵԱՆ. Տրապիզոնցի.
Վկ. 1921ին Միլանու Համալսարանէն.
Երկրագործ.

Պ. ԱՆԻՐԱՆԻԿ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ. Պոլսեցի.
Վկ. 1921ին Պրիւքսէի Համալսարանէն.
Ճարտարապետ—Երկրաչափ:

Մինչ իրենց կ'ուղղենք ի սրտէ մեր ջեր-
մագին մաղթանքները՝ իրենց կատարեալ
յաջողութեան և փայլուն ապագայի հա-
մար, կը մաղթենք միւս կողմանէ Մ—Ռ.
վարժարանի այժմեան երիտզոյն աշա-
կերտաց, որ վարուց և ջանասիրութեան
մրցանքով՝ արժանի հանդիսանան այդպիսի
գեղեցիկ վարձատրութեան:

ԻՄԲ.

